

РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра екології, географії та туризму

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ВП 16 Екологічна глобалістика

(шифр і назва навчальної дисципліни)

спеціальність _____ 101 Екологія _____

(шифр і назва спеціальності)

освітньо-професійна програма _____ Екологія _____

(шифр спеціалізація)

Освітній ступінь _____ бакалавр _____

(бакалавр/магістр)

інститут, факультет _____ Психолого-природничий _____

(назва інституту, факультету.)

2019-2020 навчальний рік

Робоча програма навчальної дисципліни *ВП16 «Екологічна глобалістика»* для здобувачів освітнього ступеня *бакалавр* галузі знань 10 Природничі науки спеціальності *101 Екологія* за освітньо-професійною програмою *Екологія*.

Мова навчання: українська

Розробник:

Мартинюк В.О., кандидат географічних наук, проф. кафедри екології географії та туризму РДГУ

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри екології, географії та туризму РДГУ

Протокол № 10 від «27» серпня 2019 року

Завідувач кафедри екології, географії та туризму

(підпис)

(Д.В.Лико)
(прізвище та ініціали)

Робочу програму схвалено навчально-методичною комісією психолого-природничого факультету

Протокол від « 27 » серпня 2019 року № 5

Голова навчально-методичної комісії психолого-природничого факультету

(доц. Павелків В.Р.)

© Мартинюк В.О., 2019
© РДГУ, 2019

Робоча програма навчальної дисципліни *ВП16 «Екологічна глобалістика»* для здобувачів освітнього ступеня *бакалавр* галузі знань 10 Природничі науки спеціальності *101 Екологія* за освітньо-професійною програмою *Екологія*.

Мова навчання: українська

Розробник:

Мартинюк В.О., кандидат географічних наук, проф. кафедри екології географії та туризму РДГУ

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри екології, географії та туризму РДГУ

Протокол № 1 від «14» січня 2020 року

Завідувач кафедри екології, географії та туризму

(підпис)

(Д.В.Лико)
(прізвище та ініціали)

Робоча програма схвалена навчально-методичною комісією психолого-природничого факультету

Протокол № 1 від «11» лютого 2020 року

Голова навчально-методичної комісії

(підпис)

(Сяська І.О.)
(прізвище та ініціали)

© Мартинюк В.О., 2020
© РДГУ, 2020

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3,0	Галузь знань 10 Природничі науки	Нормативна	
	Спеціальність <u>101 Екологія</u>		
Модулів – 1		Рік підготовки:	
Змістових модулів – 2		4-й	
Індивідуальне науково-дослідне завдання не передбачено програмою		Семестр	
Загальна кількість годин – 90 (д.ф.)		8-й	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 3 самостійної роботи студента – 2	Освітній ступінь: «Бакалавр»	Лекції	
		16 год.	
		Практичні, семінарські	
		20 год	
		Лабораторні	
		-	-
		Самостійна робота	
		54 год.	
Індивідуальні завдання:			
-			
Вид контролю: залік			

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Навчальну дисципліну слухають студенти 4-го курсу, галузі знань 10 – природничі науки, спеціальності 101 Екологія.

Глобальний перехід до стійкого (сталого, збалансованого) розвитку, декларований Конференцією ООН “Довкілля і розвиток” у Ріо-де-Жанейро (1992) вимагає глибокого усвідомлення екологічної проблеми людства, як однієї з найактуальніших, на усіх рівнях суспільного розвитку. Особливе пізнавальне та прикладне значення дана проблема має для майбутніх фахівців-екологів.

Екологічні проблеми, особливо глобальні за своїм масштабом та змістом, зачіпають інтереси усіх держав, потребують для свого вирішення активного міжнародного співробітництва, розробки узгоджених планів дій на загальнопланетарному рівні. До найважливіших з них, що мають глобальний характер, належать (Маринич та ін., 2000):

- виснаження і вичерпання більшої частини природних ресурсів, насамперед невідновлювальних ресурсів надр, і також поверхневих та підземних вод, погіршення забезпечення ними потреб людства;

- потепління клімату, руйнування озонового шару, погіршення екологічного стану атмосфери та поверхневих вод;

- перенаселення Землі, нестача продуктів харчування, поглиблення розриву та суперечностей між багатими та бідними країнами;

- активізація багатьох видів стихійних явищ і процесів;

- обезліснення і опустелення, зниження рівня біологічного та природного різноманіття багатьох регіонів;

- підвищення інтенсивності негативного впливу військової діяльності на навколишнє природне середовище, збереження загрози війн, яка періодично зростає;

- ускладнення управління вкрай глобалізованим світовим господарським комплексом, загострення у багатьох випадках протиріч та конкуренції між трансконтинентальними корпораціями, посилення негативного впливу інтенсивної господарської діяльності на стан навколишнього природного середовища.

Основна мета курсу – вивчення глобальних екологічних проблем природи та суспільства на теоретичних засадах глобальної екології, глобальної географії, соціології у контексті стратегії сталого розвитку.

Основні завдання курсу:

- ◆ формування екологічного мислення на засадах системного аналізу та міждисциплінарних підходах;

- ◆ поглиблення теоретичних основ екології та інвайронментології й методів практичної реалізації їх основних положень;

- ◆ розширення уявлень про динаміку географічної (ландшафтної) оболонки та біосфери, як глобальної геоекосистеми Землі на засадах системного аналізу та нелінійності взаємодіючих процесів;

- ◆ оцінка екологічних проблем, що пов’язані із мілітаризацією, демографічною, продовольчою, ресурсною проблемами сучасного світу, її наявними і прогнозованими наслідками;

- ◆ ознайомлення із організацією охорони довкілля, міжнародними природоохоронними структурами та їх роллю у підтриманні екологічної стабільності на глобальному рівні;

- ◆ опрацювання загальних та регіональних підходів до вирішення проблем збереження ландшафтного різноманіття на засадах сталого розвитку.

Згідно з освітньо-професійною програмою у результаті вивчення навчальної дисципліни «Екологічна глобалістика» студенти мають оволодіти такими **компетенціями**:

загальними:

- здатність проведення досліджень на відповідному рівні;
- здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні;
- здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

фаховими:

- знання та розуміння теоретичних основ екології, охорони довкілля та збалансованого природокористування;
- здатність до критичного осмислення основних теорій, методів та принципів природничих наук;
- знання сучасних досягнень національного та міжнародного екологічного законодавства;
- здатність до оцінки впливу процесів техногенезу на стан навколишнього середовища та виявлення екологічних ризиків, пов'язаних з виробничою діяльністю;
- здатність до опанування міжнародного та вітчизняного досвіду вирішення регіональних та транскордонних екологічних проблем.

Програмні результати навчання:

- розуміти основні екологічні закони, правила та принципи охорони довкілля та природокористування;
- розуміти основні концепції, теоретичні та практичні проблеми в галузі природничих наук, що необхідні для аналізу і прийняття рішень в сфері екології, охорони довкілля та оптимального природокористування;
- розв'язувати проблеми у сфері захисту навколишнього середовища із застосуванням загальноприйнятих та/або стандартних підходів та міжнародного і вітчизняного досвіду;
- демонструвати навички оцінювання непередбачуваних екологічних проблем і обдуманого вибору шляхів їх вирішення;
- уміти формувати ефективні комунікаційні стратегії з метою донесення ідей, проблем, рішень та власного досвіду в сфері екології;
- розуміти і реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності вільного демократичного суспільства, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

3. Програма навчальної дисципліни

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. ОСНОВИ ЕКОЛОГІЧНОЇ ГЛОБАЛІСТИКИ.

Тема 1. Вступ. Сутність екологічної проблеми: глобальний та регіональний виміри

Вступ. Мета і завдання навчальної дисципліни “Екологічна глобалістика”. Аналіз рекомендованих літературних та картографічних джерел.

Глобалізація процесів розвитку й фактори виникнення глобальних проблем. Становлення глобалістики та екологічної глобалістики як нових наукових напрямів. Роль у формуванні глобалістики В. І. Вернадського, Ю. Н. Гладкого, В. М. Котлякова, С. Б. Лаврова, С. Б. Шліхтера, Я. Г. Машбиця, В. П. Максаковського, Д. Медоуза, Г. В. Сдасюка, І. О. Родіонової, Б. Шнайдера та інших вчених.

Екологічна проблема та її глобальний вимір. Дефініція глобальної екологічної проблеми, її основні поняття і терміни. Еволюція взаємовідносин людини й природного середовища. Антропогенізація природних геосистем та її прояви на регіональному (країни, транскордонному, басейновому) рівнях. Науково-технічний прогрес і загострення екологічної проблеми з другої половини ХХ ст.

Тема 2. Теоретичні основи екології як фундамент екологічної глобалістики

Поняття “екологія”: загальнобіологічна, гуманітарна та комплексна (міждисциплінарна) сутність. Роль і місце екології у системі наук природничого та гуманітарного циклу. Інвайронментологія – наука про охорону довкілля.

Короткий нарис з історії екології. Роль вітчизняних та зарубіжних вчених у розвитку екології (А. Гумбольдт, Е. Геккель, Ю. Лібіх, В. Сукачов, А. Тенслі, Ч. Елтон, В. Вернадський і ін.). Українська екологічна школа. Розвиток екологічних знань та їх роль у становленні цивілізації. Ідея системності в екології.

Геоекологія – міждисциплінарна наука про екологічні проблеми геосфер, її прикладне значення. Соціальні аспекти екології. Соціоекотологія як інтегральна міждисциплінарна наука про гармонізацію взаємодії суспільства та природи. Поняття про соціосферу. Технологічні аспекти екології. Поняття про техносферу. Комплекс наук про техногенні фактори забруднення довкілля.

Об’єкти вивчення в екології. Основні екологічні закони, поняття та закономірності. Загальні методи екологічних досліджень. Охорона ландшафтного біорізноманіття. Екологія на початку ХХІ ст.

Тема 3. Структура природного середовища: біосфера – глобальна геоекосистема Землі

Поняття про природне середовище. Географічна (ландшафтна) оболонка. Еволюція взаємовідносин людини й природного середовища. Глобальна екологія – комплексна наукова дисципліна, що вивчає біосферу в цілому. Біосфера – глобальна геоекосистема Землі. Роль В.І. Вернадського у вивченні біосфери та ноосфери. Склад і функціонування біосфери. Розподіл живої речовини у ландшафтній оболонці. Глобальні кругообіги речовини і енергії у біосфері. Екосистеми – основні структурні одиниці біосфери.

Атмосфера та її склад. Глобальні екологічні проблеми атмосфери. Значення озонового шару атмосфери для розвитку життя на Землі. Літосфера, її межі та склад. Актуальність вивчення літосфери як середовища мінеральної сировини. Екологічні проблеми літосфери. Гідросфера – водяна сфера нашої планети. Значення води у природному кругообігу речовин, господарській діяльності та житті людини. Екологічні проблеми гідросфери.

Людська цивілізація як новий фактор в існуванні ландшафтної оболонки. Місце людини у ландшафтній оболонці. Антропогенний вплив на ландшафтні системи. Екологізація людської діяльності як умова збереження біосфери та життя на Землі. Шляхи гармонізації відношень людства з біосферою у період науково-технічного прогресу.

Тема 4. Мілітаризм як глобальна екологічна проблема

Мілітаристична екологія. Поняття про геомілітаризм. Екологічні наслідки геомілітаризму: забруднення довкілля і марнотратство природних ресурсів при виробництві зброї і її випробовуванні. Радіоактивне забруднення земної кулі і окремих регіонів у зв'язку з виробництвом, випробовуванням і застосуванням ядерної зброї. Природний радіоактивний фон і його антропогенні зміни. Ландшафтні відмінності у накопиченні радіоактивних забруднень.

Екоцид – всі форми військового впливу на природні геосистеми з метою їх руйнування або погіршення. Екологічні наслідки сучасних військових дій (Ірак, Югославія, Чеченська Республіка Ічкерія, Афганістан, Таджикистан, Лівія та ін.).

Загроза загибелі усього людства у випадку ядерного конфлікту. Геоекологічні наслідки ядерної війни – “ядерна зима” (знищення озонового шару, руйнування сприятливих для життя екологічних умов довкілля). Відвернення ядерної війни – важлива глобальна проблема.

Тема 5. Демографічна проблема, її сутність та глобальний характер

Демографічна картина сучасного світу. Динаміка чисельності населення в історичному аспекті. Темпи зростання населення на планеті. Модель Мальтуса. “Демографічний вибух” і його наслідки. Причини перенаселення. Екологічні обмеження зростання населення.

Фактори і основні закономірності розміщення населення. Основні демографічні показники і методи їх розрахунку. Модель “демографічного переходу”.

Взаємозв'язок демографії, економіки, екології і політики. Значення демографічної складової у системі соціально-економічного розвитку різних країн світу. Проблеми демографічного регулювання. Демографічна політика.

Міграції народів. Причини міграційних потоків. Етнічні проблеми. Взаємозв'язок проблеми біженців з економічною, політичною і екологічною ситуацією у світі. Можливі шляхи розв'язування протиріч між національними і загальнолюдськими цінностями.

Урбанізація як вираз сучасних соціально-демографічних процесів. Геоекологічні проблеми урбанізованих регіонів. Агломерації і мегалополіси. Проблема утилізації відходів.

Тема 6. Глобальна продовольча проблема та її екологічні аспекти

Актуальність і багатоаспектність глобальної продовольчої проблеми. Харчовий потенціал біосфери. Двоїстий характер продовольчої ситуації у розвинутому і розвиваючому світі.

Демографічний характер і продовольча проблема. Якісна (екологічна) і кількісна складова харчування населення. Калорійність харчування. Структура харчування населення світу. Голод і недоїдання у сучасному світі. Соціальне розшарування населення і продовольча проблема. Диспропорції у розподілі продовольства на національному і міжнародному рівнях.

Шляхи розв'язання продовольчої проблеми. Природно-ресурсні аспекти розв'язання продовольчої проблеми в умовах екологічної кризи. Реалізація досвіду “зеленої революції”. Розробка стратегії раціонального використання продовольчих ресурсів. Соціальні перетворення і агроекологічні реформи.

Можливості росту виробництва продовольства у світі. Регіональне співробітництво і міжнародна продовольча допомога.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. ГЛОБАЛЬНА РЕСУРСНА ПРОБЛЕМА ТА СВІТОВОГО ОКЕАНУ. ОРГАНІЗАЦІЯ ТА СПІВРОБІТНИЦТВО В ГАЛУЗІ ОХОРОНИ ДОВКІЛЛЯ. ЕКОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ УКРАЇНИ ТА ЇХ ГЛОБАЛЬНИЙ ВИМІР

Тема 7. Глобальна ресурсна проблема та шляхи її розв'язання

Природа як ресурс. Ресурси відновні та не відновні. Нерівномірність розміщення

природних ресурсів на планеті. Обмеженість природних ресурсів. Зростання споживання мінеральної сировини. Ресурсозабезпеченість країн світу.

Енергоресурси. Споживання енергії у світі. Перший “енергетичний перехід”, “ера нафти”. Загальні запаси палива. Терміни “вичерпаності” світових запасів палива.

Земельні ресурси. Структура світових земельних угідь. Збільшення антропогенного навантаження на земельний фонд планети. Деградація ґрунтів. Ерозія ґрунтів. Посухи. Проблеми опустелювання. Боротьба за збереження земельних ресурсів.

Лісові ресурси світу. Основні причини скорочення лісових ресурсів. Деградація лісових масивів у розвинутих країнах внаслідок забруднення атмосфери. Антропогенні зміни природних геосистем вологих тропічних лісів. Проблема збереження біоресурсів планети.

Водні ресурси планети. Регіональні контрасти у забезпеченості водними ресурсами. Обмеженість ресурсів прісної води. Раціональне використання водних ресурсів на планеті. Перехід до економіки з ефективним водним господарством.

Використання потенціалу атмосфери. Кислотні дощі. Парниковий ефект. Озонова проблема. Проблема транскордонного забруднення довкілля.

Екологічні проблеми, що пов’язані з використанням ресурсного потенціалу регіону (країни). Основні шляхи мінімізації забруднення довкілля.

Тема 8. Екологічні проблеми Світового океану та регіональних морів

Глобальні геоекологічні функції Світового океану. Вплив океану на клімат, розподіл опадів, циркуляцію атмосфери, характер енерго- і газообміну між океаном і атмосферою. Експлуатація природних ресурсів Світового океану. Проблеми світового рибальства.

Масштаби і види забруднення вод Світового океану (нафтопродукти, радіоактивні речовини, важкі метали і ін. хімічні речовини, комунальні стоки). Екологічні наслідки забруднення вод Світового океану (зменшення чисельності морських організмів, регіональні та глобальні зміни клімату, порушення якісного складу і якості атмосферних опадів).

Регіональні відмінності у ступені забруднення морських акваторій. Сучасні екологічні проблеми регіональних (внутрішніх, міжострівних і окраїнних) морів: Чорне, Азовське, Середземне, Північне, Балтійське, Баренцове, Біле, Карське і ін.

Необхідність міжнародних зусиль із захисту Світового океану та регіональних морів.

Тема 9. Організація охорони довкілля та міжнародні природоохоронні структури

Охорона природи та раціональне використання її багатств – одне з актуальних завдань сучасного розвитку суспільства. Національне природоохоронне законодавство. Державні органи з охорони довкілля. Державний контроль за дотриманням природоохоронного законодавства.

Міжнародна Червона книга та Червона книга України. Історія їх створення, характеристика видів, що заносяться. Організація охорони довкілля шляхом створення заповідників, заказників, національних парків, пам’яток природи тощо.

Міжнародні природоохоронні організації. Структура природоохоронних світових і регіональних організацій. Міжнародна спілка охорони природи (МСОП), Світова комісія з охорони довкілля та розвитку (МКНСР), Організація ООН з питань освіти, науки, культури (ЮНЕСКО), Міжнародне агентство з атомної енергії та радіологічного захисту (МАГАТЕ), Всесвітня метеорологічна організація (ВМО), Міжнародна морська організація (ІМО), Всесвітня організація охорони здоров’я (ВООЗ), Всесвітній фонд охорони дикої природи (ВВФ). Програми ООН з охорони довкілля (ЮНЕП, МАБ та ін.). Громадські рухи та захист довкілля. Напрями та результати їхньої діяльності.

Тема 10. Співробітництво в галузі охорони довкілля

Глобальні екологічні проблеми і міжнародне співробітництво (охорона космосу, керування кліматом планети, боротьба з радіоактивним забрудненням атмосфери, Світового океану, охорона тварин, що мігрують).

Конференція ООН в Ріо-де-Жанейро “Довкілля і розвиток” (1992). “Порядок денний на ХХІ ст.”. Теорія і практика сталого (збалансованого) розвитку. Ключові принципи сталого розвитку. Шляхи реалізації стратегії сталого розвитку. Регіоналізація стратегії сталого розвитку.

Міжнародне законодавство з охорони довкілля. Конвенція і міжнародні угоди. Договір про заборону випробування ядерної зброї в атмосфері, космічному просторі та під водою. Конвенції щодо запобігання забруднення Світового океану нафтою, обмеження міжнародної торгівлі рідкісними видами тварин і рослин, охорони місць скупчення водоплавних птахів, створення систем біосферних заповідників.

Міжнародні показники та стандарти з якості довкілля. Значення і роль екологічної проблеми у міжнародних відносинах. Тенденції міжнародної торгівлі ресурсами та відходами.

Двосторонні угоди України з іншими країнами з питань охорони довкілля. Участь України у вирішенні міжнародних екологічних проблем. Розв’язання проблем з охорони навколишнього природного середовища у рамках єврорегіонів.

Досвід держав (США, Німеччина, Польща, Росія, Україна) у виконанні рішень конференції у Ріо-де-Жанейро (1992, 2012), їх екологічна політика. Глобальна система моніторингу навколишнього середовища.

Тема 11. Екологічні проблеми України та їх глобальний вимір

Екологічна політика та екологічне законодавство України. Національна програма сталого розвитку. Національна система екологічного моніторингу (СЕМ).

Сучасний геоекологічний стан природних ресурсів: мінеральні, земельні, водні, рослинні і тваринні. Стан атмосферного повітря. Перспективи розвитку мінерально-сировинної бази України. Показники демографічного стану в Україні, причини його погіршення.

Геоекологічне районування України. Регіони екологічної кризи: Центральне Полісся, Прикарпаття, Придніпров’я, Донеччина, Азовське та Чорне моря, басейни Дністра, Дніпра, Сіверського Дінця.

Чорнобильська катастрофа. Причини й наслідки (локальні, регіональні, глобальні). Радіаційний стан навколишнього природного середовища у 30-ти кілометровій зоні Чорнобильської АЕС.

Просторовий аналіз і оцінка геоекологічної ситуації в Україні. Транскордонні екологічні проблеми. Роль Міністерство екології та природних ресурсів та Державної служби України з надзвичайних ситуацій у розв’язанні екологічних криз.

Мережа та стан заповідних територій. Концепція трансєвропейських природоохоронних поясів. Червона книга України.

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб.	Інд.	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Змістовий модуль 1. <u>ОСНОВИ ЕКОЛОГІЧНОЇ ГЛОБАЛІСТИКИ.</u>												
Тема 1. Вступ. Сутність екологічної проблеми: глобальний та регіональний виміри	8	2	2			4						
Тема 2. Теоретичні основи екології як фундамент екологічної глобалістики	8		2			6						
Тема 3. Структура природного середовища: біосфера – глобальна геоекосистема Землі	8		2			6						
Тема 4. Мілітаризм як глобальна екологічна проблема	8	2	2			4						
Тема 5. Демографічна проблема, її сутність та глобальний характер	8	2	2			4						
Тема 6. Глобальна продовольча проблема та її екологічні аспекти	8	2				6						
Разом за змістовим модулем 1	48	8	10			30						
Змістовий модуль 2. <u>ГЛОБАЛЬНА РЕСУРСНА ПРОБЛЕМА ТА СВІТОВОГО ОКЕАНУ. ОРГАНІЗАЦІЯ ТА СПІВРОБІТНИЦТВО В ГАЛУЗІ ОХОРОНИ ДОВКІЛЛЯ. ЕКОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ УКРАЇНИ ТА ЇХ ГЛОБАЛЬНИЙ ВИМІР</u>												
Тема 7. Глобальна ресурсна проблема та шляхи її розв'язання	8	2	2			4						
Тема 8. Екологічні проблеми Світового океану та регіональних морів	8	2	2			4						
Тема 9. Організація охорони довкілля та міжнародні природоохоронні структури	9	1	2			6						
Тема 10. Співробітництво в галузі охорони довкілля	9	1	2			6						
Тема 11. Екологічні проблеми України та їх глобальний вимір	8	2	2			4						
Разом за змістовим модулем 2	42	8	10			24						
Усього годин:	90	16	20	-		54						

5. Темі семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1		
2		
3		

6. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Глобальні моделі екологічного розвитку світу	2
2.	Глобальні кліматичні проблеми та їхні екологічні наслідки	2
3.	Мілітаризм як глобальна екологічна проблема	2
4.	Глобальна демографічна та урбоекологічна проблема світу	2
5.	Глобальна продовольча проблема та її екологічні аспекти	2
6.	Екологічна оцінка лісових ресурсів світу	2
7.	Екологічна оцінка водних ресурсів світу	2
8.	Екологічна оцінка земельних ресурсів світу	2
9.	Глобальна енергетична проблема світу та шляхи її розв'язання	2
10.	Стратегія сталого розвитку – екологічний імператив людству XXI століття	2
Всього		20

7. Теми лабораторних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
	Всього	

8. Самостійна робота (54 год.)

Самостійна робота є основним засобом засвоєння студентом навчального матеріалу у час, вільний від обов'язкових навчальних занять.

Самостійна робота студента над засвоєнням навчального матеріалу з навчальної дисципліни може виконуватися у бібліотеці, навчальних кабінетах, лабораторіях і комп'ютерних класах, а також у домашніх умовах та передбачає:

- вивчення лекційного матеріалу по темі;
- опрацювання літератури по темі;
- підготовку до практичних робіт;
- підготовку до самостійних робіт;
- роботу в глобальній комп'ютерній мережі Інтернет.

8.1. Теми рефератів

1. Сутність процесу глобалізації: екологічний вимір.
2. Історичні аспекти становлення глобальної екології як науки.
3. Глобальні моделі розвитку сучасної цивілізації у доповідях Римському клубу.
4. Соціоекологія як інтегральна міждисциплінарна наука про охорону довкілля.
5. Гуманізація у сучасному світі та екологічна проблема.
6. Технологічний розвиток людства та екологічні проблеми.
7. Природні екологічні кризи та шляхи їх попередження.
8. Антропогенні екологічні катастрофи та шляхи їх застереження.
9. Інвайронментологія – наука про охорону довкілля, її взаємозв'язок з екологічною глобалістикою.
10. Академік Вернадський – основоположник вчення про біосферу.
11. Людська цивілізація як новий фактор в існуванні ландшафтної оболонки.
12. Мілітаристично-екологічні проблеми сучасної цивілізації.
13. Екологічні наслідки війни у Перській затоці.
14. "Демографічний вибух" та його глобальні наслідки для розвитку біосфери.
15. Геоекологічні проблеми урбанізації світу.
16. Медико-екологічні проблеми людства ХХІ століття.
17. Глобальна продовольча проблема та міжнародне співробітництво у її розв'язанні.
18. Продовольча проблема країн Африки.
19. Земельні ресурси світу та екологічні проблеми ґрунтового покриву.
20. Енергоресурсна проблема людства: сучасний стан та екологічні проблеми.
21. Проблема глобальних змін клімату Землі.
22. Кислотні дощі та їх екологічні наслідки для регіонів світу.
23. Проблема водозабезпеченості та водоспоживання регіонів планети.
24. Екологічні проблеми Великих північноамериканських озер.
25. Геоекологічні проблеми господарського освоєння басейну Амазонії.
26. Проблема озонових дір – сигнал небезпеки для людства.
27. Геоекологічні проблеми морів арктичного басейну.
28. Екологічні проблеми морів Середземноморського басейну.
29. Міжнародне співробітництво з охорони Світового океану та регіональних морів.
30. Природні стихійні лиха та їх екологічні наслідки.
31. Антропогенні зміни ландшафтних систем гірничодобувних регіонів світу.
32. Проблема збереження біотичного різноманіття планети.
33. Заповідна справа в Україні: сучасний стан та перспективи розвитку.
34. Програма ООН з охорони довкілля (ЮНЕП, МАБ): структура, напрями та результати діяльності.
35. "Порядок денний на ХХІ ст." – глобальна програма дій з екологічного розвитку.
36. Стратегія й тактика виживання людства.
37. Транскордонне співробітництво в галузі охорони довкілля.

38. Чорнобильська катастрофа: медико-екологічні наслідки.
39. Екологічна політика України у контексті сталого розвитку.
40. Екологічні проблеми регіону Океанії.

8.2. Перелік питань для самостійної роботи студента

1. Які, на ваш погляд, основні причини виникнення й загострення глобальних проблем?
2. Чому від рішення проблеми війни й миру, припинення гонки озброєнь залежить рішення всіх інших глобальних проблем людства?
3. Які можуть бути наслідки світового ядерного конфлікту для біосфери Землі, для всього людства?
4. Що ви знаєте про створення «без'ядерних зон»?
5. Як сучасні політичні події (у тому числі війни й конфлікти в «гарячих точках» планети) впливають на ситуацію в світі й на можливість розв'язання глобальних проблем?
6. Чи можна серед глобальних проблем виділити як найбільш значимі наступні невирішені проблеми: гонку озброєнь, наростання екологічної кризи й загострення контрасту між «багатими» і «бідними» країнами? Відповідь аргументуйте.
7. Які ще проблеми, крім загальноновизнаних, ви могли б віднести до розряду глобальних?
8. Як ви розумієте вираження: «Людство може вирішити глобальні проблеми, але йому може не вистачити часу...?»
9. Чи стосуються глобальні проблеми людства кожного жителя планети окремо? Чи можна змінити сучасну ситуацію?
10. Негативні зміни навколишнього середовища в різних країнах мають свою специфіку. У чому це виражається?
11. Поясніть вираз: «Екологічні проблеми не визнають державних кордонів».
12. Поясніть наступні поняття й терміни: «парниковий ефект», «глобальне потепління», «озонова дірка», «опустелювання», «транскордонне перенесення».
13. Відзначте на контурній карті райони загострення екологічної ситуації (зони екологічного нещастя) у світі й на території України.
14. Чому особливу небезпеку океанським водам несе забруднення їх нафтою й відходами її переробки?
15. Які наслідки для усієї планети має забруднення Світового океану? Поясніть на конкретних прикладах.
16. Перелічіть основні фактори деградації й руйнування лісів на нашій планеті.
17. Які проблеми у зв'язку з освоєнням Амазонії виникають у Бразилії, Південній Америці, у всього людства?
18. Які проблеми природокористування виникли в країнах, що розвиваються, у зв'язку з розвитком промисловості, сільського господарства, урбанізацією, перенесенням «брудних» виробництв?
19. У чому перевага альтернативних джерел одержання енергії?
20. Які мають бути основні напрямки екологічної політики?
21. Чи мають високорозвинені країни світу пряме відношення до глобальної демографічної проблеми?
22. Що таке «демографічний вибух»? Коли виник, для яких країн (регіонів) характерний?
23. Які проблеми виникають у світі внаслідок прискореного росту міст?
24. Які показники, на ваш погляд, можуть характеризувати «якість життя» населення?
25. Чому висока частка міського населення в багатьох країнах «третього світу» не може служити показником високого рівня життя?
26. Поясніть поняття й терміни: «демографічний тиск», «демографічний вибух», «помилкова урбанізація», «субурбанізація», «старіння населення».
27. Наскільки правомірно, на ваш погляд, проведення «демографічної політики»? Чи не ущемляє вона права особистості?

28. Чому енергетична й ресурсна проблема має глобальний характер, хоча для багатьох країн світу вона не є гострою в цей час?
29. Назвіть країни світу, які мають у своєму розпорядженні найбільші запаси мінеральної сировини: вугілля, нафта, газ, залізна руда.
30. Які екологічні наслідки виникають при нераціональному використанні земельних (грунтових) ресурсів?
31. У чому складається унікальна роль лісів для нашої планети? Яку програму порятунку лісів могли б запропонувати ви?
32. Які багатства Світового океану освоюються зараз, а які будуть освоюватися у майбутньому?
33. Поясніть відмінності термінів: «земельні ресурси», «грунтові ресурси», «сільськогосподарські угіддя».
34. Як мінявся паливно-енергетичний баланс світу? Назвіть основні етапи.
35. Чи можна перебороти водний голод на нашій планеті?
36. Сформулюйте основні причини загострення глобальної продовольчої кризи.
37. Чому багато хто із країн, що розвиваються, змушені імпортувати продовольство, хоча в їхній економіці сільське господарство посідає провідне місце?
38. Чи існує зв'язок продовольчої проблеми з іншими глобальними проблемами?
39. Чи можна стверджувати, що однією із причин важкого становища населення є нерівномірність у розподілі доходів?
40. Якими можливостями для збільшення виробництва продуктів харчування володіє сучасна наука? Наведіть приклади.
41. Що таке «зелена революція» і яка її роль у вирішенні продовольчої проблеми?
42. Чому необхідне об'єднання зусиль усіх країн світу в розв'язанні глобальної продовольчої проблеми?
43. Чи мають країни «третього світу» шанс виплатити зовнішній борг найближчим часом?
44. Які основні причини військових конфліктів на Африканському континенті в цей час? Наведіть конкретні приклади.
45. Які проблеми виникають в світі у зв'язку зі збереженням релігійної ворожнечі?
46. Які міста (агломерації) країн, що розвиваються, відносяться до числа найбільших у світі?
47. Перерахуйте та схарактеризуйте основні етапи впливу людини на природне середовище.

8.3. МОДУЛЬНА КОНТРОЛЬНА РОБОТА

Контрольна робота №1

1. Екологічна глобалістика як актуальний міждисциплінарний напрямок науки, його становлення та взаємозв'язок з екологією.
2. Гідросфера, її склад. Екологічна роль гідросфери у природному кругообігу речовин, господарській діяльності та житті людини.
3. Класифікація природних ресурсів. Ресурсозабезпеченість.

Контрольна робота №2

1. Діалектика глобалізації в контексті екологічного імперативу.
2. Академік В.І. Вернадський – основоположник вчення про біосферу та ноосферу.
3. Глобальна енергосировинна проблема і шляхи її розв'язання.

Контрольна робота №3

1. Глобальні моделі екологічного розвитку світу.
2. Біосфера – глобальна екосистема Землі. Склад і функціонування біосфери.
3. Земельні ресурси світу та екологічні проблеми ґрунтового покриву.

Контрольна робота №4

1. “Порядок денний на XXI ст.”. Ключові принципи сталого (збалансованого) розвитку прийняті конференцією ООН в Ріо-де-Жанейро “Довкілля і розвиток” (1992р.).
2. Мілітаристична екологія. Екологічні наслідки військової діяльності.
3. Лісові ресурси світу, проблеми деградації лісів окремих регіонів Землі.

Контрольна робота №5

1. Міжнародні природоохоронні організації, їх роль у розв'язанні екопроблем.
2. Екологічні наслідки війни у регіоні Перської затоки. “Близькосхідна” еколого-нафтова проблема.
3. Водні ресурси світу, проблеми водозабезпеченості та водоспоживання регіонів планети.

Контрольна робота №6

1. Екологічна політика України. Національна програма сталого розвитку.
2. Відвернення ядерної війни – глобальна проблема людства.
3. Глобальне потепління Землі. Проблема “парникового ефекту”.

Контрольна робота №7

1. Система глобальних вимірів сталого розвитку.
2. “Демографічний вибух” та його екологічні наслідки.
3. Проблема транскордонного забруднення довкілля. Кислотні дощі.

Контрольна робота №8

1. Громадські екологічні рухи на захист довкілля.
2. Геоекологічні проблеми урбанізації сучасного світу.
3. Проблема збереження біотичного різноманіття планети.

Контрольна робота №9

1. Атмосфера та її склад. Екологічна роль атмосфери для розвитку життя на Землі.
2. Глобальна продовольча проблема та її екологічні наслідки.
3. Міжнародне співробітництво з охорони Світового океану та регіональних морів.

Контрольна робота №10

1. Літосфера, її межі та склад. Актуальність екологічного вивчення літосфери як середовища мінеральної сировини.
2. Шляхи розв'язання продовольчої проблеми світу.
3. Природні екологічні катастрофи та шляхи їх попередження.

Контрольна робота №11

1. Антропогенні екологічні катастрофи та шляхи їх застереження.
2. Основні засади еколого-економічного природокористування.

3. Медико-екологічні проблеми сучасного світу.

Контрольна робота №12

1. Боротьба з опустелюванням в аридних зонах світу.
2. Екологічні проблеми озонової діри в атмосфері.
3. Ядерна енергетика та екологічні проблеми пов'язані з її розвитком.

8.4. ПИТАННЯ ДО ЗАЛІКУ

1. Глобалістика як актуальний між дисциплінарний напрямок науки, його становлення та взаємозв'язок з екологією.
2. Еволюція взаємовідносин людини й природного середовища.
3. Сутність екологічної проблеми, її глобальний вимір.
4. Регіоналізація суспільного розвитку. Регіональний вимір екологічної проблеми.
5. Екологія як наука: загальнобіологічна, гуманітарна та комплексна (міждисциплінарна) сутність.
6. Інвайронментологія – наука про охорону довкілля, її взаємозв'язок з екологією.
7. Історичні аспекти становлення екології. Українська екологічна школа.
8. Геоекологія – міждисциплінарна наука про екологічні проблеми геосфери, її прикладне значення.
9. Соціальні аспекти екології. Соціоекотологія як інтегральна міждисциплінарна наука про гармонізацію взаємодії суспільства та природи.
10. Технологічні аспекти екології. Комплекс наук про техногенні фактори забруднення довкілля.
11. Ідея системності в екології. Роль системного підходу в пізнанні глобальної екологічної проблеми.
12. Сутність проблеми глобалістського міждисциплінарного підходу.
13. Сутність проблеми ноосферологічного міждисциплінарного підходу.
14. Сутність проблеми екологічного міждисциплінарного підходу.
15. Атмосфера та її склад. Екологічна роль атмосфери для розвитку життя на Землі.
16. Літосфера, її межі та склад. Актуальність екологічного вивчення літосфери як середовища мінеральної сировини.
17. Гідросфера, її склад. Екологічна роль гідросфери у природному кругообігу речовин, господарській діяльності та житті людини.
18. Академік В.І. Вернадський – основоположник вчення про біосферу та ноосферу.
19. Біосфера – глобальна геоекосистема Землі. Склад і функціонування біосфери.
20. Мілітаристична екологія. Екологічні наслідки військової діяльності.
21. Відвернення ядерної війни – глобальна проблема людства.
22. Демографічна картина сучасного світу. “Демографічний вибух” та його екологічні наслідки.
23. Демографічна політика. Мальтузіанство та неомальтузіанство.
24. Міграції народів та їх причини. Взаємозв'язок міграцій з екологічною ситуацією у регіонах світу.
25. Геоекотологічні проблеми урбанізації сучасного світу.
26. Глобальні моделі розвитку сучасної цивілізації у доповідях Римському клубу.
27. Глобальна продовольча проблема та її екологічні наслідки.
28. Шляхи розв'язання продовольчої проблеми світу.
29. Класифікація природних ресурсів. Ресурсозабезпеченість.
30. Глобальна енергосировинна проблема і шляхи її розв'язання.
31. Земельні ресурси світу та екологічні проблеми ґрунтового покриття.
32. Лісові ресурси світу, проблеми деградації лісів окремих регіонів Землі.
33. Водні ресурси світу, проблеми водозабезпеченості та водоспоживання регіонів планети.

34. Глобальне потепління Землі. Проблема “парникового ефекту”.
35. Проблема транскордонного забруднення довкілля. Кислотні дощі.
36. Проблема збереження біотичного різноманіття планети. Заповідна справа.
37. Експлуатація природних ресурсів Світового океану. Перспективи використання потенціалу океану.
38. Масштаби і види забруднення Світового океану та шляхи розв’язання проблеми.
39. Екологічні проблеми регіональних морів.
40. Міжнародне співробітництво з охорони Світового океану та регіональних морів.
41. Природні екологічні кризи та шляхи їх попередження.
42. Антропогенні екологічні катастрофи та шляхи їх застереження.
43. Чорнобильська катастрофа – глобальна антропогенна екологічна криза, її наявні та віддалені наслідки.
44. Національне природоохоронне законодавство. Державні органи з охорони довкілля.
45. Міжнародна та національна Червона книга. Історія їх створення, класифікаційна структура видового складу, що заноситься.
46. Міжнародні природоохоронні організації, їх роль у розв’язанні екологічних проблем.
47. “Порядок денний на XXI ст.”. Ключові принципи сталого (збалансованого) розвитку, які прийняті конференцією ООН в Ріо- де-Жанейро “Довкілля і розвиток” (1992 р.).
48. Міжнародне законодавство з охорони довкілля.
49. Глобальна система моніторингу довкілля.
50. Громадські екологічні рухи на захист довкілля.
51. Екологічна політика України. Національна програма сталого розвитку.
52. Регіональний аналіз екологічної ситуації в Україні.
53. Національна система екологічного моніторингу.
54. Природоохоронні території України. Трансєвропейські природоохоронні об’єкти.
55. Проблема мирного освоєння космічного простору.
56. Екологічні проблеми озонової діри в атмосфері.
57. Екологічна політика Організації Об’єднаних Націй.
58. Медико-екологічні проблеми сучасного світу.
59. Ядерна енергетика та екологічні проблеми пов’язані з її розвитком.
60. Стратегія й тактика виживання людства.

9. Методичне забезпечення

1. Кафедральне Положення про рейтингову систему оцінювання знань за №48-075.

2. Навчальна програма з курсу «Екологічна глобалістика»
3. Конспекти лекцій з дисципліни «Екологічна глобалістика»
4. Лекції та презентації на електронних носіях.
5. Матеріали для самостійного вивчення на електронних носіях.
6. Методичні вказівки до виконання практичних робіт
7. Методичні вказівки для виконання самостійної роботи.

10. Засоби діагностики результатів навчання

- залік;
- модульний контроль;
- тести;
- захист практичних робіт;
- презентації результатів виконаних завдань та досліджень.

11. Критерії оцінювання результатів навчання

Критерієм успішного проходження здобувачем освіти підсумкового оцінювання може бути досягнення ним мінімальних порогових рівнів оцінок за кожним запланованим результатом навчання дисципліни. Мінімальний пороговий рівень оцінки визначається за допомогою якісних критеріїв і трансформується в мінімальну позитивну оцінку використовуваної числової (рейтингової) шкали.

Поточний контроль знань здійснюється шляхом опитування перед виконанням та під час захисту практичних робіт, написанні комплексних контрольних і ректорських контрольних робіт. Контроль за виконанням самостійної та аудиторної індивідуальної роботи забезпечується заслуховуванням звітів та написання контрольної роботи.

Підсумковий контроль проводиться у формі заліку. Реалізуються ці види контролю за допомогою методів комп'ютерного тестування.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за усі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену	для заліку
90–100	A	відмінно	зараховано
82–89	B	добре	
74–81	C		
64–73	D	задовільно	
60–63	E		
35–59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0–34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

12. Розподіл балів, які отримують студенти

Приклад для заліку

Поточне тестування та самостійна робота													Залік	Сума
ЗМ 1							ЗМ 2							
T1	T2	T3	T4	T5	T6	к/р	T7	T8	T9	T10	T11	к/р	40	100
4	4	4	4	4	2	12	4	4	2	2	2	12		

T1, T2... – теми змістових модулів.

13. Засоби оцінювання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання є:

- підсумковий залік;
- стандартизовані тести;
- написання ректорських та комплексних контрольних робіт (ККР);
- презентації результатів виконаних індивідуальних, самостійних та практичних завдань;
- виконання та захищення завдань на практичних заняттях.

14. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Базова

1. Географія: світи, регіони, концепти / Г. де Блій, Пітер Муллер, Олег Шаблій / Пер. з англ. – К.: Либідь, 2004. – 740 с.
2. Гдалин Д.Н. Глобальная география: Метод. пособ. для 11 кл. / Д.Н. Гдалин, Ю.Н. Гладкий. – М.: Дрофа, 2006. – 160 с.
3. Дробноход М.І. Стійкий екологічно-безпечний розвиток і Україна: Навч. посіб. – К.: МАУП, 2002. – 104 с.
4. Лавров С.Б. Глобальная география / С.Б. Лавров, Ю.Н. Гладкий. – М.: Дрофа, 1999. – 352 с.
5. Лавров С.Б. Этот контрастный мир. Географические аспекты некоторых глобальных проблем / С.Б. Лавров, Г.В. Сдасюк. – М.: Мысль, 1985. – 207 с.
6. Максаковский В.П. Географическая картина мира: В 2 кн. Кн.І: Общая характеристика мира. – М.: Дрофа, 2004. – 496 с.
7. Максаковский В.П. Глобализация как стержневая проблема мирового развития // Краєзнавство. Географія. Туризм. – 2005. – № 23–24. – С. 3–8.
8. Максимова М.М. Глобальные проблемы современности / М.М. Максимова, О.Н. Быков, Г.И. Мирский. – М.: Мысль, 1981. – 285 с.
9. Медоуз Д. За пределами роста: предотвратить глобальную катастрофу. Обеспечить устойчивое будущее: Учеб. Пособие / Д. Медоуз, В. Медоуз, И. Рандес. – М.: Прогресс–Пангея, 1994. – 303 с.
10. Медоуз Д.Х. Пределы роста. Доклад по проекту Римского клуба «Сложное положение человечества» / Д.Х. Медоуз, Д.Л. Медоуз, Й. Рендерс, В.В. Беренс. – М.: Изд. МГУ, 1991. – 206 с.
11. Олійник Я. Глобальні проблеми людства: контексти виникнення / Я. Олійник, А. Степаненко // Краєзнавство. Географія. Туризм. – 2006. – № 38. – С. 3–4.
12. Родионова И.А. Глобальные проблемы человечества. – М.: Аспект-Пресс, 1994. – 143 с.
13. Сдасюк Г.В. Императивы концепции устойчивого развития и реалии глобализации // Краєзнавство. Географія. Туризм. № 21 — 22 (410 – 411), червень 2005, С. 8–14.
14. Шаблій О.І. Основи загальної суспільної географії. – Л.: Вид. центр ЛНУ ім. І.Франка, 2003. – 444 с.

Допоміжна

15. Актуальные проблемы глобализации: Круглый стол «МЭ и МО» // МЭиМО. – 1999. – № 4. – С.37-52; N 5. – С.41-57.
16. Африка. Региональные аспекты глобальных проблем / Под ред. С.А. Бессонова. – М.: Наука, 1994.
17. Бобровський М. Стереотипи і «стереотипники»: погляди на глобальне потепління // Краєзнавство. Географія. Туризм. – 2006. – №38. – С. 11–13.
18. Василенко И.А. Политическая глобалистика: Учеб. пособ. – М.: Логос, 2003. – 360 с.
19. Величко А.А. В поисках стратегии будущего // Изв. РАН. Сер. Географическая. – 1995. – № 3. – С. 11.
20. Впереди XXI век: перспективы, прогнозы, футурологи. Антология современной классической прогностики. 1952–1999. / Ред.-сост. И.В. Бестужев-Лада. – М.: Academia, 2000. – 480 с.
21. Гизатуллин Х.Н. Концепция устойчивого развития: новая социально-экономическая парадигма / Х.Н. Гизатуллин, В.А. Троицкий // Обществ. науки и современность. – 1998. – № 5. – С.124–130.
22. Гладкий Ю.Н. Глобалистика: трудный путь становления // МЭ и МО. – 1994. – № 10. – С. 104–116.
23. Глобалізація. Регіоналізація. Регіональна політика. Хрестоматія з сучасної зарубіжної соціології регіонів / Укл.: І.Ф. Кононов, В.П. Бородачів, Д.М. Топольськов. – Луганськ: Альма-матер – Знання, 2002. – 664 с.
24. Глобализация: человеческое измерение: Учеб. пособ. / Под ред. А.В. Торкунова. – М.: РОССПЭН, 2002. – 112 с.

25. Глобальные географические проблемы // Изв. РАН. Сер. геогр. – 1992. – № 3. – С.4-75.
26. Глобальные проблемы и цивилизационный сдвиг: Сб. обзоров / Отв. ред. В.Е. Ермолаева. – М.: РАН, 1993. – 35 с.
27. Глобальные проблемы, их суть и поиск путей разрешения: Материал для дискуссий по теме: «Глобальные проблемы и принципы устойчивого развития» / Авт.-сост.: А.А. Черепанов, А.Г. Литвиненко. – Новосибирск: СО РАН, 1998. – 108 с.
28. Глобальные проблемы как источник чрезвычайных ситуаций: Междунар. конф. 22-23 апр. 1998г.: Докл. и выступления / Под. ред. Ю.Л. Воробьева. – М.: УРСС, 1998. – 318 с.
29. Глобальные проблемы современности и сотрудничество в ходе их решения. – Берлин: МИСОН, 1987.
30. Голиков А.П. Вступ до економічної і соціальної географії: Підруч. / А.П. Голиков, Я.Б. Олійник, А.В. Степаненко. – К.: Либідь, 1996. – 320 с.
31. Дейлі Г. Поза зростанням: Економічна теорія сталого розвитку / Пер. з англ. – К.: Інтелсфера, 2002. – 297 с.
32. Делягин М. Общая теория глобализации // Общество и экономика. – 1998. – № 10/11. – С. 87–103.
33. Долгов С.И. Глобализация экономики: новое слово или новое явление. – М.: Экономика, 1998. – 215 с.
34. Дрейер О.К. Глобальные проблемы и «третий мир» / О.К. Дрейер, Б.В. Лось, Д.А. Лось. – М.: Наука, 1991. – 288 с.
35. Дубнов А.П. Глобалистика: Курс лекций. – Новосибирск: САГС, 1995. – 83 с.
36. Европа и глобальные проблемы современности: По материалам 44 сессии Генеральной ассамблеи ООН. – М.: РАН ИНИОН, 1992. – 207 с.
37. Економічна і соціальна географія світу: Підручник / За ред. Б.П. Яценка. – К.: АртЕк, 1997. – 246 с.
38. Жизнь на изменяющейся планете / Энциклопедия для детей. Т. 3. География / Гл. ред. М.Д. Аксенова. – М.: Аванта+, 2002. – С. 657– 686.
39. Заварзин Г.А. Геополитические аспекты глобальных изменений / Г.А. Заварзин, С.А. Пегов // Вестник РАН. – 1996. – Т. 66, № 2. – С. 106–111.
40. Загладин В.В. Глобальные проблемы современности: научный и социальный аспекты / В.В. Загладин, И.Т. Фролов. – М.: Междунар. отношения, 1981. – 238 с.
41. Звіт про світовий розвиток: Важке завдання розвитку / Пер. з англ. – К.: Абрис, 1994. – 270 с.
42. Иванов О.П. Методология исследования глобальных проблем современности / О.П. Иванов, Г.Г. Малинецкий // Синергетика. – М., 1999. – Т. 2. – С.54-69.
43. Капустин Б.Г. Глобальные проблемы мирового общественного развития. – М.: Изд-во Ун-та дружбы народов, 1991. – 144 с.
44. Кинг А. Первая глобальная революция. Доклад Римского клуба / А. Кинг, Б. Шнайдер. – М.: Прогресс, 1991. – 340 с.
45. Клімат майбутнього без загрози для життя / Укл.: Н. Вишневська, Є. Колішевський та ін. – Д.: Сиріус, 2002. – 23 с.
46. Копылов В.А. География населения: Учеб. пособ. – М.: Маркетинг, 1998. – 124 с.
47. Кочуров Б.И. Геоэкологическое прогнозирование // Краеведство. География. Туризм. – 2005. – № 23–24. – С. 9–12.
48. Кузнецов В.И. Что такое глобализация? // МЭ и МО. – 1998. – № 2. – С. 12–21.
49. Лавров С.Б., Каледин Н.В. Экономическая, социальная и политическая география. Регионы и страны. – М.: Гардарики, 2003. – 928 с.
50. Лейбин В.М. «Модели мира» и образ человека: Критический анализ идей Римского клуба. – М.: Политиздат, 1982. – 254 с.
51. Ляшенко Д. Глобальні проблеми сучасності. // Географія та основи економіки в школі. – 2004. – № 2. – С. 25–29.

52. Медоуз Д. За пределами роста: предотвратить глобальную катастрофу – обеспечить устойчивое будущее / Д. Медоуз, В. Медоуз, И. Рандес. – М.: Прогресс–Пангея, 1994. – 302 с.
53. Моисеев Н.Н. Быть или не быть... человечеству? – М.: ГУПиПК, 1999. – 288 с. (http://www.ccas.ru/manbios/mois_r.html).
54. Народонаселение мира, 1998 год: Новые поколения / Ред. А. Маршалл. – Нью-Йорк: ЮНИСЕФ, 1998. – 92 с.
55. Печчеи А. Человеческие качества. – М.: Прогресс, 1980. – 302 с.
56. Проблемы геоконфликтологии. В 2 т. / Под ред. Н.С. Мироненко. – М.: Пресс-Соло, 2004.
57. Программа действий: Повестка дня на XXI век и другие документы конференции в Рио-де-Жанейро в популярном изложении / Сост. М. Китинг. – Женева: Центр за наше общ. будущее, 1993. – 70 с.
58. Римский клуб: История создания, избранные доклады и выступления, официальные материалы (The club of Rome) / Под ред. Д.М. Гвишиани. – М.: УРСС, 1997. – 377 с.
59. Сорос Дж. Тезисы о глобализации // Вестник Европы – 2001. – № 2 (http://www.patriotica.ru/enemy/soros_glob.html, http://www.knogg.net/2001_024.htm).
60. Сорос Дж. Кризис мирового капитализма. Открытое общество в опасности. Пер. с англ. – М.: ИНФРА-М, 1999. – 262 с. (<http://www.finansy.ru/publ/pinter021.htm>, <http://prolog1.narod.ru/sorosall.htm>).
61. Топчієв О.Г. Основи суспільної географії. – Одеса: Астропринт, 2001. – 560 с.
62. Фукуяма Ф. Конец истории?. // Вопросы философии. – 1990. – № 3. – С. 148. (http://www.patriotica.ru/actual/fukuuyama_end.html).
63. Хохлова Т.Ф. Глобальные проблемы человечества (по докл. Римского клуба) // Вестн. Моск. ун-та. Сер.6. Экономика. – 1996. – N 2. – С.24-37.

Інформаційні ресурси

64. Globalization of World Politics: An Introduction to International Relations / Ed. by Baylis J., Smith St. N.Y., 1997.
65. <http://www.clubofrome.org> – офіційний сайт Римського клубу.
66. <http://www.ecolife.org.ua/laws/inter/1972/04.php> – Стокгольмська Декларація ООН із проблем навколишнього середовища (Стокгольм, 16.06.1972).
67. <http://www.ecolife.org.ua/laws/inter/1985/01.php> – [Віденська Конвенція про охорону озонowego шару \(Відень, 22.03.1985\)](#).
68. <http://www.ecolife.org.ua/laws/inter/1987/01.php> – [Монреальський протокол з речовин, що руйнують озонний шар \(Монреаль, 16.09.1987\)](#).
69. <http://www.ecolife.org.ua/laws/inter/1992/07.php> – Декларація Ріо-де-Жанейро Конференції ООН по навколишньому середовищу й розвитку (Ріо-де-Жанейро, 14.06.1992).
70. <http://www.ecolife.ru/info/docum/glob-5.shtml> – [Принципи природоохоронної політики \(Париж, 27.11.1990\)](#).
71. <http://www.imperativ.net/iprog/deliagin.htm> – сайт Інституту проблем глобалізації.
72. <http://www.imperativ.net/news/library.htm> – бібліотека антиглобалістської тематики.
73. <http://www.ipolitics.ru/lnk/216.htm> – [Договір про Антарктику \(Вашингтон, 01.12.1959\)](#).
74. <http://www.menr.gov.ua/cgi-bin/go> – офіційний сайт Міністерства охорони навколишнього природного середовища України.
75. <http://www.patriotica.ru/subjects/globalisation.html> – серія статей про проблеми й форми глобалізаційного розвитку світу.
76. <http://www.ru.wikipedia.org> – електронна Internet-енциклопедія «Вікіпедія».
77. <http://www.tourmix.ru/abro.php?id=11431> – Угода про Місяць – Угода про діяльність держав на Місяці й інших небесних тілах (18.12.1979). (Аналіз угоди та інших договорів про користування космічним простором – <http://cosmosravelin.narod.ru/r-space/chronica/malkov-paper.html>).

78. <http://www.un.org> – офіційний сайт ООН.
79. http://www.un.org/russian/conferen/wssd/docs/decl_wssd.pdf – офіційні тексти підсумкових рішень Всесвітнього саміту по сталому розвитку – Йоганнесбурзька декларація (Йоганнесбург, 04.09.2002).
80. http://www.unesco.ru/rus/pages/about/decl_mill.php – Декларація тисячоліття ООН (Нью-Йорк, 18.09.2000).
81. <http://www.worldbank.org> – звіти Світового банку про світовий розвиток.
82. http://www.wwf.ru/about/what_we_do/climate/kyoto – Кіотський протокол до Рамочної конвенції ООН про зміну клімату (Кіото, 11.12.1997).

Бібліотеки:

1. РДГУ: абонент №1 – м. Рівне, вул. Пластова, 31.
2. Абонент №2 – м. Рівне, вул. Толстого, 3.
3. Абонент №3 – м. Рівне, вул. Пластова, 41.
4. Обласна наукова – м. Рівне, майдан Короленка, 6, тел.22-10-63.
5. Міська – м. Рівне, вул. Київська, 44, тел. 24-12-47.

15. Перезатвердження робочої програми навчальної дисципліни (за потреби)

Робоча програма _____
(назва навчальної дисципліни)

Перезатверджена без змін та доповнень (зі змінами та доповненнями) на 20__-20__
навчальний рік на засіданні кафедри _____

Розділ робочої програми навчальної дисципліни	Зміни і доповнення

Протокол від “___” _____ 20__ року № ___
Завідувач кафедри _____ (_____)
(підпис) (прізвище та ініціали)

Робочу програму схвалено навчально-методичною комісією факультету
Протокол від “___” _____ 20__ року № ___
Голова навчально-методичної комісії _____ (_____)
(підпис) (прізвище та ініціали)

Робоча програма _____
(назва навчальної дисципліни)

Перезатверджена без змін та доповнень (зі змінами та доповненнями) на 20__-20__
навчальний рік на засіданні кафедри _____

Розділ робочої програми навчальної дисципліни	Зміни і доповнення

Протокол від “___” _____ 20__ року № ___
Завідувач кафедри _____ (_____)
(підпис) (прізвище та ініціали)

Робочу програму схвалено навчально-методичною комісією факультету
Протокол від “___” _____ 20__ року № ___
Голова навчально-методичної комісії _____ (_____)
(підпис) (прізвище та ініціали)

Робоча програма _____

(назва навчальної дисципліни)

Перезатверджена без змін та доповнень (зі змінами та доповненнями) на 20__-20__
навчальний рік на засіданні кафедри _____

Розділ робочої програми навчальної дисципліни	Зміни і доповнення

Протокол від “ ____ ” _____ 20__ року № ____
Завідувач кафедри _____ (_____)
(підпис) (прізвище та ініціали)

Робочу програму схвалено навчально-методичною комісією факультету
Протокол від “ ____ ” _____ 20__ року № ____
Голова навчально-методичної комісії _____ (_____)
(підпис) (прізвище та ініціали)

Робоча програма _____

(назва навчальної дисципліни)

Перезатверджена без змін та доповнень (зі змінами та доповненнями) на 20__-20__
навчальний рік на засіданні кафедри _____

Розділ робочої програми навчальної дисципліни	Зміни і доповнення

Протокол від “ ____ ” _____ 20__ року № ____
Завідувач кафедри _____ (_____)
(підпис) (прізвище та ініціали)

Робочу програму схвалено навчально-методичною комісією факультету
Протокол від “ ____ ” _____ 20__ року № ____
Голова навчально-методичної комісії _____ (_____)
(підпис) (прізвище та ініціали)

